

Participatievisie

Inhoud

Inleiding:	3
Leeswijzer	3
1. Wat is participatie	3
1.1. Samen denken	3
1.2. Informeren	4
1.3. Samen beslissen, samen doen en samen leren	4
1.4. Rolneming	4
2. Het kader 'De Omgevingsvisie'	4
3. Algemene uitgangspunten	6
4. Participatief werken en de omgevingsvisie	8
4.1. Samen leren	8
4.2. Samen denken	10
5. Participatie in de tijd	11
5.1 Samen gedacht	11
5.2 Omgevingsvisie Participatie	12
5.3 Participater, niet alles moet nu, sommige dingen doen we later	13
Bijlagen	14

Inleiding:

Participatie is niet iets nieuws. Er is en wordt nog steeds veelvuldig nagedacht over participatie. In de Samenwerkingsagenda is zelfs een apart hoofdstuk gewijd aan participatie, met het volgende paarse blok:

Inwonerparticipatie

We willen mensen uitdagen om mee te denken of initiatieven in te dienen. Hiervoor zijn meerdere instrumenten mogelijk zoals Right to Challenge, een Initiatievenfonds, dorpsbudgetten en andere creatieve vormen van samenwerken met inwoners en organisaties. Wij maken keuzes over welke instrumenten en budgetten we willen inzetten en met welke frequentie. Daarbij willen we leren door te doen en heldere kaders stellen!

In het voorliggend document is samengevat wat al over participatie is gezegd en vastgelegd. Aangevuld met praktische informatie is het participatievraagstuk van de Omgevingsvisie zo goed en compleet mogelijk in dit document opgeschreven. Het participatievraagstuk in onze gemeente is nog lang niet klaar, maar we kunnen wel bouwen op alles wat er al over uitgedacht is.

Leeswijzer

De visie die voorligt zal als gids dienen om te komen tot een Omgevingsvisie van de gemeente Kaag en Braassem. Het doel van dit document is om te beschrijven op welke manier er samengewerkt zal worden. Met als doel een Omgevingsvisie die in overeenstemming is met de praktijk, die gebruik maakt van de kennis en kunde zowel buiten als binnen het gemeentehuis, die gedragen wordt door onze inwoners en ondernemers en die bekendheid geniet bij onze (keten)partners.

In dit document gaan we eerst in op de zogenaamde kaders: wat is participatie, wat is de Omgevingsvisie en wat is de filosofie van de gemeente. Vanuit deze basis wordt vervolgens de vertaling gemaakt naar concrete participatieacties.

1. Wat is participatie

Het sleutelwoord in participatie is samenwerken. Het gaat er namelijk niet om dat mensen enkel en alleen meedenken, inspreken en een geeltje plakken, suggesties aandragen of meebeslissen; het gaat er om dat alle stakeholders samen – ieder vanuit zijn of haar eigen verantwoordelijkheid (rol) – komen tot een breed gedragen en goed antwoord op een vraagstuk dat speelt in de gemeenschap.

Participatie kan vanuit verschillende invalshoeken worden bekeken. Als Kaag en Braassem onderscheiden we de volgende elementen:

1.1. Samen denken

Als gemeente werken wij aan de samenleving en omgeving (maatschappelijk landschap) buiten het gemeentehuis. De besluiten die wij als organisatie nemen hebben invloed op de

leefwereld en leefomgeving van de inwoners van Kaag en Braassem. Om de besluitvorming van de gemeente aan te laten sluiten op de beleving van de inwoners is informatie nodig van inwoners (samen denken). Vanuit dit samen denken kan de 'beslissers' uiteindelijk een besluit nemen waarin alle factoren zijn meegenomen.

1.2. Informeren

Vanzelfsprekend neemt niet alleen de gemeente beslissingen over de leefomgeving in Kaag en Braassem: ook inwoners, bedrijven en andere organisaties zoals sportverenigingen en stichtingen doen dat meer dan ooit tevoren. In deze besluitvorming is het van belang dat alle factoren worden meegenomen, en dus ook de kennis die bij de gemeente zit. Informeren is daarom een belangrijk element in participatie. Een voorbeeld hiervan is de voetbalvereniging, die te horen krijgt dat er inwoners zijn die willen inburgeren, de verbinding legt met de vrijwilligersvraag die er voor de kantine dienst is en er samen met verschillende partijen een plan wordt gemaakt zodat de statushouder kan inburgeren bij de voetbalvereniging.

1.3. Samen beslissen, samen doen en samen leren

De gemeente heeft maar een beperkte rol in het leefbaar maken en houden van de leefomgeving van de inwoners en organisaties. In de meeste gevallen moet er dus samengewerkt worden, waarbij iedereen zijn eigen verantwoordelijkheid en rol heeft, waarbij iedereen een bepaalde hoeveelheid zeggenschap heeft, waarbij iedereen verantwoording moet afleggen richting de politiek, richting de eigen (specifieke) achterban en richting de gemeenschap als geheel. Daarbij dient er, door dingen te doen, door te experimenteren, door te durven, van elkaar geleerd te worden.

1.4. Rolneming

Participatie is niet in één mal te gieten. Participatie is iets dynamisch wat aansluit op de lokale samenleving, op het karakter van een dorp, op de cultuur in een wijk, op kennis en kunde van de inwoners. En dat verschilt. Niet alleen per dorp maar per wijk of per buurt, per samenwerkingspartner, per opgave en per project. Als de gemeente spreekt over samenwerking hebben wij het meestal over het meedoen/denken en beslissen van externen. Dit houdt in dat er moet worden samengewerkt met mensen van buiten de organisatie waar geen directe sturing aan gegeven kan worden. Om deze reden zal dan ook gedurende een traject met elkaar nagedacht worden over de ruimte die er voor gemeente, inwoner of organisatie is om in een traject te participeren, om te bepalen welke rol van iedere stakeholder gewenst en gepast is. Dit geldt overigens ook voor de Omgevingsvisie als geheel: het stopt niet bij het vaststellen van dit document maar er dient continu nagedacht te worden over wat er van wie gevraagd wordt om een vraagstuk op te lossen, om een uitdaging aan te gaan en om kansen te benutten.

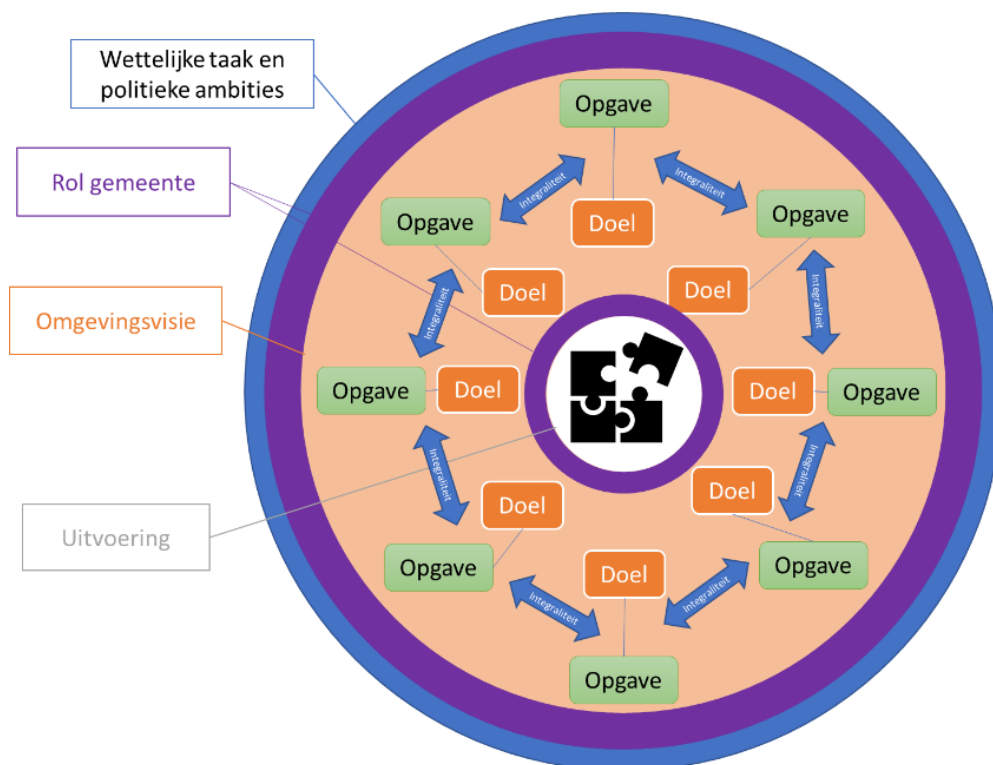
2. Het kader 'De Omgevingsvisie'

Zoals het woord Omgevingsvisie al zegt is de Omgevingsvisie een visiedocument van de gemeente. In de Omgevingsvisie beschrijven we de vraagstukken waar de gemeenschap voor staat, welke doelstellingen we daar voor stellen en welke rol (rechtmatige overheid, presterende overheid, netwerkende overheid en/of participerende overheid, zie bijlage 1) de gemeente in deze doelstellingen heeft. Er wordt om die reden dan ook in de Omgevingsvisie niet ingezoomd op de vraag hoe geparticipeerd gaat worden.

De opgaven en doelen die in de Omgevingsvisie zijn opgenomen, komen onder andere uit de 'analyse Omgevingsvisie' die begin 2019 is opgesteld, de MRSV en de Samenwerkingsagenda 2018-2022 'Maak meedoen mogelijk'.

Naast het weergeven wat er in de leefomgeving en leefwereld speelt (opgaven en doelen), hoe de gemeente zich tot deze opgaven verhoudt (rolbeschrijving), is de integraliteit tussen de verschillende opgaven een belangrijk doel van de Omgevingsvisie. Het is allerm minst wenselijk dat we bij het oplossen van een vraagstuk twee andere vraagstukken vergroten of complexer maken.

Schematisch ziet de Omgevingsvisie er als volgt uit:

3. Algemene uitgangspunten

Een ander kader voor de vormgeving van de samenwerking is de visie en sturingsfilosofie van de gemeentelijke organisatie van Kaag en Braassem. In dit hoofdstuk wordt deze daarom kort weergegeven:

Visie

Bouwen op vertrouwen: Wij vertrouwen op de mogelijkheden van onze inwoners en de kennis en expertise van professionals, ondernemers, werkgevers en maatschappelijke organisaties. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de kracht van de samenleving en aangesloten bij bestaande initiatieven.

Integraliteit & verbinding: Opgaven kunnen meestal niet door één organisatie of één voorziening worden aangepakt. Problemen die met elkaar samenhangen, moeten daarom ook in samenhang worden opgelost. Van professionals en maatschappelijke organisaties verwachten wij dat zij óók over hun eigen domein heen kijken en de onderlinge samenwerking zoeken.

Gezamenlijke verantwoordelijkheid: Alleen ga je sneller, samen kom je verder. We werken vanuit één agenda, met gezamenlijke belangen en doelen. Iedereen is nodig om de MAG tot een succes te maken.

Sturingsfilosofie

Sturen = loslaten: We hebben vertrouwen in de talenten en expertise van inwoners en organisaties en geven hen de ruimte om die in te zetten. Dit betekent ook durven loslaten. Naast ruimte geeft dat ook meer verantwoordelijkheid.

Sturing op effecten: Niet de uren, producten of activiteiten zijn leidend, maar de te bereiken effecten in de samenleving (het 'wat'). We sturen op doelen en effecten. De uitvoering ('hoe' deze effecten bereikt worden) laten we over aan inwoners en organisaties. Niet.

1 opdracht, 1 budget: Waar mogelijk, werken we met samenwerkingsverbanden van organisaties die jaarlijks één vast budget ontvangen voor hun opdracht. Dit leidt tot innovatie, samenwerking en slim gebruik maken van lokale kennis, voorzieningen en initiatieven.

Regie op partnerschap: De gemeente is als opdrachtgever een partner die verbindt, de regie op de samenwerking in de keten houdt en zelf ook samenwerkt. Daarbij gaan we zoveel mogelijk voor continuïteit en duurzame relaties.

4. Participatief werken en de omgevingsvisie

Zoals in hoofdstuk twee staat beschreven bestaat de Omgevingsvisie uit een weergave van de opgaven, doelen en de omschrijving van de rol van de gemeente waarbij de integraliteit tussen de verschillende onderwerpen wordt gestimuleerd. De 'Omgevingsvisie' is een document dat door de gemeenteraad wordt vastgesteld.

De uitwerking van dit visiedocument heeft invloed op de leefomgeving van inwoners en organisaties. Het document moet daarom aansluiten bij de leefomgeving van de participanten. De benodigde participatie voor het visiedocument betreft daarom 'samen leren', 'informerend' en 'samen denken'..

4.1. Samen leren

Met de MAG en de MAG 2.0 is de gemeente aan de slag gegaan met een nieuwe manier van werken. In de Samenwerkingsagenda heeft de gemeenteraad de gedachte en de uitgangspunten nogmaals onderschreven. In 2019 is o.b.v. input van inwoners en organisaties de evaluatie van de MAG 2.0 uitgevoerd. Uit deze evaluatie zijn aandachtspunten gekomen die we meenemen in het traject van de Omgevingsvisie. Hieronder een samenvatting van de op- en aanmerkingen:

Naast deze algemene uitgangspunten zijn er ook een aantal 'ongeschreven' uitgangspunten/werkafspraken die betrekking hebben op hoe we gaan samenwerken en participeren. Deze uitgangspunten komen uit de praktijkervaring over samenwerking die al is opgedaan. We benoemen deze uitgangspunten zodat we hier op kunnen voortbouwen.

- Samenwerking en participatie zien we als een middel, niet als een doel op zich:
 - o We gaan samenwerken met inwoners en organisaties op het moment dat er wat 'te kiezen, te beslissen en te samenwerken valt'. Daar waar wij tijd en energie van derden vragen moet er binnen een afzienbare periode een actie kunnen plaatsvinden. We participeren niet op het moment dat er niets te kiezen is of wanneer er geen ruimte is voor inbreng, we participeren omdat het noodzakelijk is en toegevoegde waarde heeft.
- Zonder wrijving geen glans:
 - o 'Hoe meer mensen hoe meer meningen'. En dus hoe meer participanten hoe meer conflicterende ideeën en soms ook belangen. We gaan conflicten niet uit de weg en begrijpen dat een conflict ook het resultaat is van betrokkenheid. We proberen deze betrokkenheid daar waar mogelijk in te zetten om te komen tot een breed gedragen uitvoering. Aan de voorkant denken we wel goed na over wie de stakeholders zijn.
- Vooraf een heldere rol:
 - o De rol (rechtmatige overheid, participerende overheid, etc.) van de gemeente verschilt per opgave. Daar waar mogelijk bepalen wij die rol zo snel en helder mogelijk. Daar waar dit geen wettelijk vastgelegde rol is kijken we wat inwoners en organisaties zelf kunnen of willen en wat redelijk is. Aan de hand daarvan bepalen we welke rol voor de gemeente passend is.
- De rol is dynamisch en niet in beton gegoten:
 - o Gedurende het proces blijven wij over de rol van de gemeente nadenken en passen wij deze in samenwerking en in overleg met inwoners en organisaties aan waar dat nodig blijkt te zijn.
- Niets is zo ongelijk als de gelijke behandeling van ongelijken:
 - o Samenwerking is maatwerk en de rol van de gemeente is afhankelijk van de rol die samenwerkingspartners (willen pakken). Per situatie, per dorp, per buurt, per vraagstuk, per organisatie bekijken wij samen welke rol de gemeente zou moeten pakken. Het toepassen van dit principe vraagt om ruimte voor verschil, ruimte voor maatwerk, ruimte voor een specifieke aanpak.
- De gemeente is van de inwoners en organisaties:
 - o De gemeente is groter dan de gemeentelijke organisatie en om die reden hebben wij als gemeentelijke organisatie niet altijd een rol. De inwoners en de gemeenschappen zijn Kaag en Braassem, zij organiseren en geven invulling aan de eigen gemeenschap. Dit betekent dat er dingen zijn die ver bij het gemeentehuis vandaan moeten blijven, waar de gemeente geen enkele rol heeft en waaruit het principe vloeit dat het eigenaarschap moet liggen bij de rechtmatige eigenaar, de gemeenschap.
 - o Het eigenaarschap organiseren we daar waar de het in de specifieke situatie het meeste oplevert en beste past. Mensen hebben de neiging om dingen die zij zelf (gedeeltelijk) gecreëerd of gemaakt hebben, meer te waarderen dan dingen die door anderen gemaakt of ontworpen zijn (ook wel bekend als het Ikea-effect). En dat wat van jezelf is daar ben je zuinig op.

Informereren (draagvlak creëren):

Inwoners en organisaties zijn nog niet (of maar beperkt) op de hoogte van de opgaven en doelen waar de gemeenschap voor staat. Kaag en Braassem is een zeer (pro)actieve gemeente waar inwoners hun eigen broek, maar ook die van medebewoners, op willen houden. Om inwoners en organisaties te activeren en te bewegen om bij te dragen aan de opgaven die wij zien (en opnemen in de Omgevingsvisie) is het van groot belang dat zij op de hoogte zijn van de opgaven en doelen (attitude t.o.v. de opgaven). Daarnaast zullen inwoners en organisaties sneller (mee) bewegen als zij op de hoogte zijn van de problematiek.

- We informeren inwoners en organisaties over de opgaven.

4.2. Samen denken

Toetsen:

- De opgaven (en in een aantal gevallen ook de doelen) komen uit wetgeving en uit de analyse Omgevingsvisie. Het is van belang om te toetsen of het “lijstje” met opgaven en doelen compleet is of dat er lucht zit tussen deze opgaven (en doelen) en de leefwereld en leefomgeving van de inwoners.
 - We toetsen de eerste opzet van de opgaven (en doelen) bij inwoners en organisaties op de compleetheid (is er een black box?) en juistheid (komen we door de gestelde doelen verder in de opgestelde opgaven?). Daar waar nodig beschrijven we samen met inwoners en organisaties (nieuwe) doelen of bedenken we aanvullende doelen en opgaven.
- De rol die de gemeente in de opgaven en doelen voor zichzelf ziet hoeft niet altijd de meest effectieve en efficiënte rol te zijn. De vraag is daarom of de rol die de gemeente voor zichzelf ziet aansluit bij de rol die inwoners willen en kunnen pakken.
 - We vragen inwoners welke rol zij van de gemeente verwachten in de verschillende opgaven en toetsen deze aan de rol die de gemeente voor zichzelf ziet.

Bedenken:

- Nog niet voor alle opgaven zijn de doelen bekend. De doelstellingen die nodig zijn om de opgaven te realiseren bedenken we samen met inwoners en organisaties.
 - Samen met inwoners en organisaties - daar waar mogelijk met stakeholders die betrokken zijn bij de inhoud van betreffende doelen - bedenken we welke doelen gesteld moeten worden om de opgaven te realiseren.
- Gedurende het proces van opgavevorming tot uitvoering moet nagedacht worden over de raakvlakken van de opgaven.
 - Voordat de Omgevingsvisie wordt vastgesteld leggen wij deze aan stakeholders voor om de inhoud en integraliteit te toetsen

5. Participatie in de tijd

Hiervoor is beschreven wat er op het gebied van participatief werken, in relatie tot de omgevingsvisie, moet gebeuren. In deze paragraaf maken we een verdiepingsslag naar praktische acties. Om een helder beeld te creëren onderscheiden we de participatie in de tijd. Dit doen we door deze in drie fasen op te delen.

5.1 'Samen gedacht': reeds uitgevoerde participatie

5.2 'Omgevingsvisie-participatie': participatie die nog nodig is om te komen tot de Omgevingsvisie (vertaling van paragraaf 4.1 naar concrete acties)

5.3 'Participater': participatie die plaatsvindt op het moment dat een onderwerp gaat spelen (samenwerking die geen plek krijgt in de Omgevingsvisie maar in de uitvoering van de doelen)

Hieronder wordt op basis van deze drie 'fasen' toegelicht welke acties er plaats moeten vinden/hebben gevonden.

5.1 Samen gedacht

De Omgevingsvisie is niet iets nieuws en ligt in de lijn van o.a. de MRSV, de MAG, etc. Eveneens is het niet zo dat we morgen een compleet nieuwe wereld aantreffen: we bouwen met de Omgevingsvisie voort op alles wat al speelt en projecten die draaien. Dit alles maakt dat er al e.e.a. aan participatie is gedaan. Deze input gaan we niet opnieuw ophalen maar gebruiken wij bij het opstellen van de Omgevingsvisie. Het betreft de volgende input:

- Samen met de raad en de inhoudelijk betrokken ambtenaren is nagedacht over de verschillende opgaven en doelen die hieruit naar voren zijn gekomen.
- Bij het opstellen van de monitor Omgevingsvisie heeft reeds participatie plaatsgevonden. Een aantal voorbeelden zijn het 'cliënt-ervaringsonderzoek' naar ouderen en de jeugd binnen de gemeente, of het onderzoek onder huurders in 'Wonen gericht op de toekomst'.
- Daarnaast ligt er een MRSV die in 2017 is geactualiseerd en waarbinnen uitgebreid is geparticipeerd.
- Doorlopende projecten zoals bij jeugdhulp, maatschappelijk vastgoed en de veiligheidsmonitor heeft plaatsgevonden is te vinden in bijlage 2. Deze doelen en opgaven, en de feedback van inwoners, worden overgenomen in de Omgevingsvisie.
- Besluit van de gemeenteraad over de ambities (Focus met ambitie) waar de gemeente de komende jaren op moet inzetten.
- Er is een uitgebreide Samenwerkingsagenda van de raad met daarin de ambities van de gemeenteraad.

5.2 Omgevingsvisie Participatie

Wat doen we	Voor/ met wie doen we dat	Hoe doen we dat	Wanneer doen we dat
<u>Informatie delen</u> , over de opgaven waar de gemeenschap voor staat	Alle inwoners en organisaties	- We organiseren een campagne, we maken een film, delen info via reclameborden / bushokjes. Daarnaast starten wij bijeenkomsten met deze film. Bij het delen van informatie leggen we ook de link met informatie halen. - Ttv het opstellen van de Omgevingsvisie lopen de meeste trajecten gewoon door. Tijdens de bijbehorende samenwerking informeren wij de stakeholders over de Omgevingsvisie, en vragen wij ze om input te leveren	- Start: september 2019 - Eind: januari 2020
<u>Samen denken (toetsen)</u> we toetsen de opgaven, doelen en rolneming van de gemeente bij inwoners en organisaties, om te toetsen of doelen en opgaven compleet zijn, of de doelen aansluiten op de werkelijkheid van de uitvoering en welke rol de gemeente per opgave/ kern moet pakken.	- Alle inwoners en organisatie - potentiële samenwerkingspartners	- Via een digitale inwonersconsultatie toetsen we de opgaven, doelen en rol van de gemeente en kijken wij of we compleet zijn. - Expertisesessies - Eindconferentie (we delen de opzet en toetsen de inhoud voor een laatste keer) (zie Participatieagenda)	- Start: september 2019 - Eind: december 2019
<u>Samen denken (bedenken)</u> Daar waar dit nog niet is vastgelegd en/ of nog geen samenwerking heeft plaatsgevonden bepalen we welke doelen aan de opgaven gehangen moeten worden.	Stakeholders en uitvoerders van de opgaven en doelen	- Stakeholdersbijeenkomsten. We sluiten zo veel als mogelijk aan bij reeds geplande overleggen -	- September oktober en november 2019

5.3 Participater, niet alles moet nu, sommige dingen doen we later

Het participatietraject van de Omgevingsvisie is in de basis maar een klein onderdeel van de totaalparticipatie die op de verschillende opgaven wordt uitgevoerd. Na – maar ook tijdens – het opstellen van de Omgevingsvisie vindt participatie op alle niveaus (samen denken, informeren, samen doen, samen beslissen en samen leren) plaats op de verschillende projecten die bijdragen aan de opgaven en doelen. En wat misschien nog wel belangrijker is, is dat het proces om te komen tot de Omgevingsvisie ook al een doel op zich is. Want door het (samen) nadenken over de toekomst zorgen we ervoor dat de mensen die daaraan meedoen zich ervan bewust worden en wellicht zelfs al hun gedrag gaan veranderen en aan de slag gaan met de opgaven en doelen.

In de uitvoering gaan we, zoals in de Samenwerkingsagenda staat omschreven, aan de slag met participatie en zoeken we in de uitvoering van de opgaven en doelen hoe er gebruik gemaakt kan worden van programma's zoals Right 2 challenge, wijkbudgetten, lokale democratie in actie etc.

Bijlagen

Bijlage 1: Onze rol als gemeente

De samenleving verandert

Er is een beweging zichtbaar in Nederland. Bewoners nemen het heft in eigen handen. Er ontstaan verschillende bewonersinitiatieven, zoals zelf opgerichte energie- en zorgcoöperaties. We zien door de toename van verschil in leeftijd, gezondheid en persoonlijke voorkeuren de wens voor nieuwe woonvormen en specifieke zorg ontstaan. Digitalisering biedt nieuwe mogelijkheden voor de toegang tot informatie en expertise. En door decentralisaties krijgen gemeenten meer taken en verantwoordelijkheden.

De veranderende samenleving vraagt om een gemeente die mee verandert. Een gemeente die niet afwacht, maar zelf alvast aan de slag gaat om er tijdig klaar voor te zijn en vernieuwing in gang zet. Maar het vraagt ook om een gemeente die midden in de samenleving staat en die weet wat er in de samenleving speelt. Bijvoorbeeld door een stap achteruit te zetten om zo ruimte te bieden aan alles wat er in onze gemeente gebeurt en kan gebeuren. Door de krachten te bundelen met inwoners, ondernemers en organisaties, kunnen we samen de ambities en opgaven voor de toekomst oppakken.

Onze rol(len) als gemeente

We mogen best trots zijn op elkaar en op de gemeente Kaag en Braassem. Ondanks dat we een kleine gemeente zijn in de provincie Zuid-Holland, onderscheiden we ons al jaren door steeds te vernieuwen. Die ontwikkeling is twee raadsperiodes geleden al begonnen en in de afgelopen raadsperiode hebben we er met elkaar voor gekozen om het als gemeente anders te doen. Niet meer een overheid willen zijn die alles tot achter de komma in beleid vastlegt, maar juist gebruik maken van de kennis en kunde die er bij de inwoners en organisaties is en daar ruimte voor te bieden. Juist op zoek gaan naar invloed aan de voorkant, in plaats van inspraak aan de achterkant. We kozen er voor om 'los te laten', anders te sturen en aan te sluiten op wat er al is. We kozen er voor om niet meer de beleidsbepaler te zijn, maar een partner. En door te sturen op doelen en effecten en niet meer op trajecten en activiteiten.

Dat was spannend en ook moeilijk. Tegelijkertijd hebben we met deze nieuwe koers een prachtige ontwikkeling aangeboord. De filosofie dat we zoveel mogelijk gebruik maken van de kracht van de samenleving en de kennis van inwoners, professionals en maatschappelijke organisaties, zien we terug in de Maatschappelijke agenda (MAG), de Maatschappelijk Ruimtelijke Structuurvisie (MRSV), Kernen in hun Kracht en andere trajecten. We zijn begonnen met ruimte bieden, om samen met elkaar te werken aan beleid. Zoals de MAG, die de agenda is voor het gehele sociaal domein. Geen afzonderlijke beleidsnota's meer, maar één agenda.

De genoemde maatschappelijke en lokale ontwikkelingen vragen om een andere rol van de gemeente en hoe die zich verhoudt tot de gemeenschap en de samenwerkingspartners. Ze vragen om een gemeente die 'niet langer zorgt voor, maar gaat zorgen dat', een gemeente 'die stuurt op doelen en waarden en niet langer stuurt op hoe die die worden bereikt', een gemeente 'die ruimte biedt voor het initiatief en het eigenaarschap en de verantwoordelijkheid daarvan bij de gemeenschap laat'. Wat betekent dit voor onze rol als dienstverlener? Als opdrachtgever? Als werknemer/collega en als werkgever/leidinggevende? Het zijn deze vragen waar we ons als gemeente over zullen

moeten buigen om te bepalen welke gemeente wij willen zijn. Op basis van hoe we met elkaar aan de slag zijn gegaan met de MRSV, de MAG en bijvoorbeeld ook de Samenwerkingsagenda, zien we de volgende rollen voor de gemeente ontstaan:

Onze rol als dienstverlener

Als dienstverlener zijn wij er voor onze inwoners, onze ondernemers en onze organisaties. We richten ons continu op het verbeteren van de dienstverlening, waarbij de wensen van de inwoners centraal staan. Als gemeente hebben we de rol om het algemene belang en het individuele belang af te wegen. Door als gemeente in de samenleving te staan weten we wat er speelt en kunnen we inwoners, belangen en organisaties met elk hun eigen, soms conflicterende, belang verbinden.

Ook op het moment dat we iets niet kunnen of willen, moeten we hierover helder communiceren. Want een goede dienstverlening is niet per definitie doen wat gevraagd wordt, maar bovenal open en transparant communiceren.

Onze rol als opdrachtgever

Als opdrachtgever voeren we steeds minder taken zelf uit. Daarvoor zetten we in een aantal gevallen gericht externe organisaties in die ruimtelijke en sociale projecten uitvoeren en ook hulp en ondersteuning bieden aan onze inwoners. Bij elke opdracht die we aan derden geven staat het belang van onze inwoners voorop. Dat is wat zij van ons mogen verwachten. We bepalen doelen en de te behalen resultaten. De uitvoering is aan de professionals en samenleving zelf. Zo geven we als gemeente optimaal de ruimte en verantwoordelijkheid. Met deze aanpak verbinden we inwoners, belangen en organisaties.

Onze rol als verbinder

Het kernwoord bij de bovenstaande rollen is verbinden. We willen als gemeente 'verbinden en samenwerken', omdat we zien dat we daarmee die betrouwbare en transparante overheid kunnen zijn, die dichtbij de inwoners staat. Met die rolopvatting willen we doorgaan met de stappen die we gemaakt hebben in de MRSV, de MAG en de Samenwerkingsagenda en dat laten zien met de Omgevingsvisie. Door de fysieke leefomgeving te verbinden met het sociaal domein, kunnen we opnieuw één agenda opstellen, waarin de ambities en opgaven van Kaag en Braassem staan. En met de gekozen rol bepalen we die niet zelf, maar zoeken we nadrukkelijk de samenwerking én verbinding met inwoners, ondernemers, professionals en maatschappelijke organisaties. Met als doel een breed gedragen Omgevingsvisie op te stellen waarin we samen met elkaar de ambities en opgaven van onze gemeente vastleggen.

Deze rol betekent voor het participatietraject van de Omgevingsvisie dat we inzetten op innovatieve vormen van participatie. We zullen ons richten op onderwerpen die spelen, waar veel vragen over zijn of juist discussie over is. We houden daarbij steeds onze rol in de gaten om te zoeken naar verbinding, om met elkaar tot de ambities en opgaven te komen die elkaar en de gemeente Kaag en Braassem verbinden. Voor een deel is dat al in kaart gebracht door eerdere participatietrajecten en kan gebruikt worden voor de Omgevingsvisie. Hieronder zal worden aangegeven wat er al aan informatie is en vervolgens wordt er een overzicht gegeven wat er de komende tijd gedaan zal worden en in welke vorm.

Bijlage 2: Wat is er al gedaan op het gebied van participatie?

Maatschappelijk Ruimtelijke Structuurvisie (MRSV)

Bij het opstellen van de MRSV is intensief samen gewerkt met inwoners, bedrijven, organisaties en deskundigen. Ook voor het tot stand komen van de geactualiseerde MRSV hebben inwoners en organisaties hun visie kunnen geven door middel van een participatietraject.

De diverse agenda's die zijn opgenomen in de MRSV hebben bij het opstellen een eigen participatietraject gevolgd. Om ook de perspectieven vanuit de dorpen te vernemen is er voor ieder dorp een traject georganiseerd. Hierin stond de toekomst van het dorp, met de focus op doe-, denk- en droomplannen centraal.

Kernen in hun kracht

Vanuit de trajecten 'Kernen in hun Kracht' zijn in alle kernen van Kaag en Braassem bezoeken en bijeenkomsten georganiseerd met de 'sleutelfiguren' en organisaties uit de betreffende kern. Hierin zijn beelden gevormd, spelende zaken ontdekt en de krachten van betrokken partijen verkend.

Ook is er gezocht naar antwoorden op de vragen; Wie heeft welke belangen, waar liggen de kansen, welke opgaven kunnen worden ingevuld en waar komen partijen samen.

'Kernen in hun kracht' heeft uiteindelijk een 'kernplan' opgeleverd welke aangeeft wat er speelt en wat de mogelijkheden zijn binnen de betreffende kern.

Kernen on Tour

Vanaf eind 2018 tot de zomer van 2019 bezoekt het college alle dorpen in de gemeente Kaag en Braassem. Er worden bedrijven en maatschappelijke organisaties bezocht, bij de dorpen met een dorpsraad is een samenzijn tussen het college en de dorpsraad. Elk bezoek sluit af met een inloopsprekuren voor inwoners, waar vragen, zorgen en opmerkingen over allerlei onderwerpen met het college gedeeld kunnen worden. De informatie wordt genoteerd en zo mogelijk voorzien van een reactie. De tot nu toe gehouden gesprekken geven veel informatie over wat er speelt in de dorpen.

Sociaal domein overzicht

Door het monitoren en onderzoeken van de opgaven binnen het sociale domein worden inwoners en betrokken organisaties al meegenomen in het participatietraject.

Een aantal voorbeelden zijn bijvoorbeeld het 'cliënt-ervaringsonderzoek' naar ouderen en de jeugd binnen de gemeente, of het onderzoek onder huurders in 'Wonen gericht op de toekomst'.

Daarnaast zijn er diverse organisaties en opgaven waar de participatie doorlopend wordt toegepast, denk aan de jeugdhulp, maatschappelijk vastgoed of de veiligheidsmonitor die gedurende het jaar wordt uitgevoerd.

Voor het onderwerp 'werken' worden bijeenkomsten met stakeholders georganiseerd. Op het gebied van gezondheid is bijvoorbeeld een bijeenkomst georganiseerd waar samen met alcoholverstrekkers gesproken werd over alcoholpreventie. Voor de aanbesteding van de maatschappelijke zorg en ondersteuning wordt met professionals en cliënten (zoals Tom en de Driemaster) gesproken. In de loop van dit jaar zal er een veiligheidsmonitor worden uitgevoerd.

Op de onderwerpen maatschappelijk vastgoed en IKC's vindt doorlopende participatie plaats en worden er gesprekken met 'kindclusters' georganiseerd. In de jeugdhulp zal GO! continu informatie ophalen.

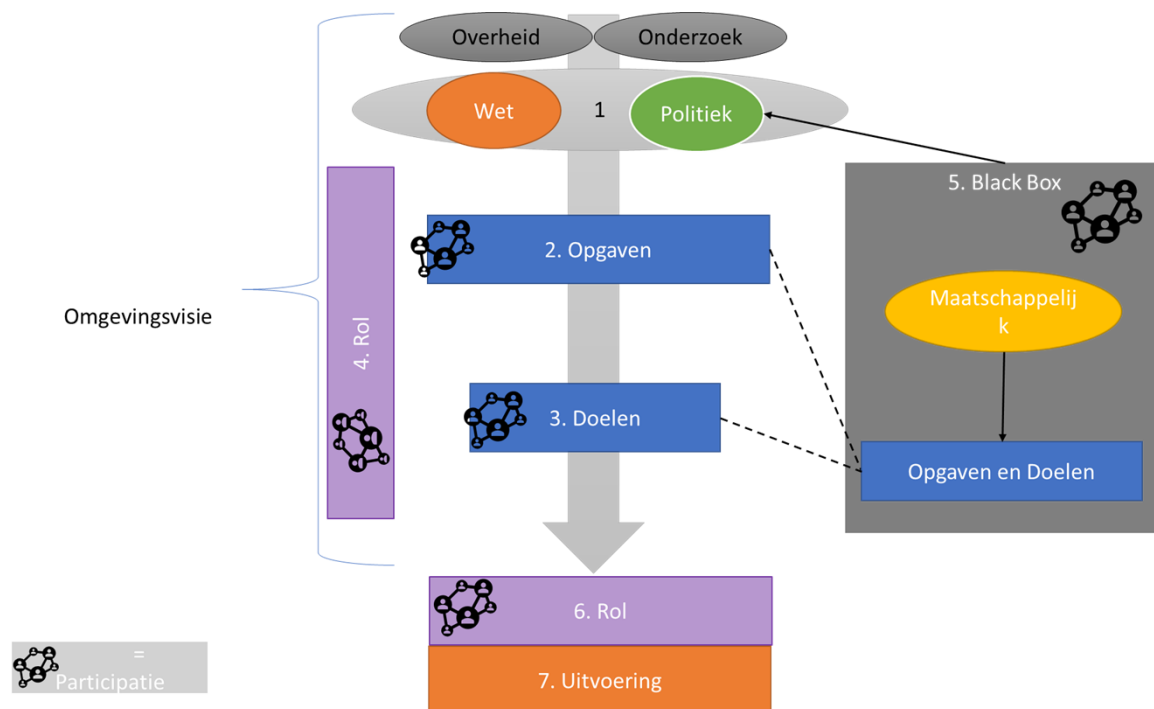
Fysiek domein

Ook voor het fysieke domein zijn er verschillende vormen van participatie toegepast en is er al diverse informatie verkregen. Door de STEC-groep is er een regiorapport geschreven voor Rijn- en Veenstreek over de kwalitatieve verdieping van bedrijventerreinen. Door middel van een enquête in Kaag en Braassem is er informatie opgeleverd over de behoefte van bedrijven om uit te breiden of zich te vestigen in de gemeente.

Op het gebied van milieu wordt er intensief samengewerkt met de omgevingsdienst.

Bijlage 3: analyse participatie

Hieronder staat een schematische weergave van de Omgevingsvisie. Daaronder is op basis van dit overzicht een uiteenzetting gemaakt, met daarin de participatieopgaven (op welke punten leveren kennis en inzichten van inwoners en organisaties een toegevoegde waarde) en participatiedoelen (hoe zorgen we ervoor dat de Omgevingsvisie aansluit bij de leefwereld en leefomgeving van de inwoners). Hieronder staat een schematische weergave van de Omgevingsvisie en de participatievraagstukken die de Omgevingsvisie met zich mee brengt.

Toelichting samenwerkingsonderwerpen:

1. Of een opgave of doel in de Omgevingsvisie wordt opgenomen heeft twee aanleidingen: 1: de wet bepaalt dat de gemeente een bepaalde opgave of doel moet realiseren en 2: de gemeenteraad (politiek) geeft prioriteit aan een bepaalde opgave en/ of doelstelling.

PO: De gemeenteraad is het bevoegd gezag om de definitieve doelen en opgaven vast te stellen.

2. De opgaven die in de Omgevingsvisie worden opgenomen komen uit:

- *reeds genomen raadsbesluiten (Focus met ambitie, MRSV, Samenwerkingsagenda en individuele besluiten)*
- *Wettelijke opgaven die onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen (bijv. handhaving Drank- en horecawet)*
- *Analyse Omgevingsvisie (Kaag en Braasem in beeld 2019). De analyse Omgevingsvisie is een blauwdruk van Kaag en Braasem waarvoor de meest recente (cijfermatige) gegevens over de gemeente zijn verzameld en geanalyseerd.*

Samen met de raad is de vertaling gemaakt naar een eerste opzet van de opgaven

PO: Inwoners en organisaties zijn nog niet (of maar beperkt) op de hoogte van de opgaven waar de gemeenschap voor staat. Omdat een groot deel van de uitvoering/ realisatie van de opgaven bij inwoners en organisaties ligt is het van groot belang dat de opgaven bekend worden gemaakt.

PO: De nieuwe opgaven zijn het resultaat van een intern proces. De vraag is of deze opgaven aansluiten bij en herkend worden door inwoners, zorgverleners verenigingen etc.

3. De doelen komen voor een aantal opgaven voort uit wettelijke doelstellingen, reeds genomen besluiten en landelijk of regionaal beleid. Samen de ambtelijke organisatie is een eerste vertaling gemaakt naar een vertaling van de opgaven naar doelen. Daar waar dit van toepassing was is zijn de reeds vastgelegde doelen opgenomen.

PO: Inwoners en organisaties zijn nog niet (of maar beperkt) op de hoogte van de doelen behorend bij de opgaven. Omdat een groot deel van de uitvoering/ realisatie van deze doelen bij inwoners en organisaties ligt is het van groot belang dat de opgaven bekend worden gemaakt.

PO: Voor een groot deel van de opgaven (waar nog geen doelen voor zijn vastgelegd) moeten de opgaven nog vertaald worden naar uitvoerbare doelen. Zoals eerder aangegeven wordt een groot deel van de uitvoering van de opgaven door externen gedaan. De doelen moeten daarom uitvoerbaar zijn voor de derden die met de uitvoering aan de slag gaan.

4. Per opgave en doel moet worden bepaald wat de rol (Zie bijlage 1, Rollen) / het ambitieniveau van de gemeente is. Samen met de raad en de ambtelijke organisatie is een eerste aanzet gemaakt van de rol per opgave.

PO: De rol die de gemeente in de opgaven en doelen voor zichzelf ziet hoeft niet altijd de meest effectieve en efficiënte rol te zijn. De vraag is daarom of de rol die de gemeente zich voorgeschoteld ziet, aansluit bij de rol die de inwoners van de gemeente verwachten?

5. Hier boven is al aangegeven waar de opgaven en doelen vandaan komen. De vraag is of het 'lijstje' dat hieruit voortkomt compleet is of dat er een 'black box' is.

PO: Het is van belang om te toetsen of het "lijstje" met opgaven en doelen compleet is of dat er meer speelt waar de gemeente (nog) geen weet van heeft.

6. & 7. Nadat de Omgevingsvisie is afgerond zal uitvoering gegeven worden aan de opgaven en doelen. Het blijft ook in dit stadium van belang dat er nagedacht wordt over de rol van de gemeente in de uitvoering.

PO: Deze opgave valt niet binnen de scope van het Omgevingsvisietraject maar is wel van groot belang: Op welke manier wordt uitvoering gegeven en welke rol speelt de gemeente hierin? Moet de gemeente direct sturen en trekker zijn of kunnen inwoners en organisaties dit veel slimmer en goedkoper, en moet de gemeente alleen participant zijn? (Denk dan aan programma's zoals Right 2 challenge, wijkbudgetten, lokale democratie in actie etc.)

7. Zie 6

8. Integraliteit: Integraliteit is een belangrijk onderdeel van de Omgevingsvisie. Met integraliteit bedoelen we dat wanneer we in de fase van de uitvoering terecht komen er nagedacht is over de verschillende opgaven die in deze uitvoering moeten gaan landen. Als een straat gaan vervangen denken we dan bijvoorbeeld ook aan de doelstellingen van duurzaamheid, klimaat-adaptatie, toegankelijkheid voor minder validen, etc.

PO: Gedurende het proces van opgavevorming tot uitvoering moet nagedacht worden over de raakvlakken van de opgaven die in de uitvoering van toepassing is. Hiervoor is een overzicht van de opgaven nodig.

9. Samenwerking doelen

Op basis van bovenstaand overzicht met samenwerking onderwerpen zijn de volgende doelen geformuleerd:

- 5 De gemeenteraad bespreekt en stelt de Omgevingsvisie vast in zijn raadsvergaderingen.
- 6 Inwoners organisaties en partners zijn op de hoogte van de (concept) opgaven en doelen waar de gemeenschap voor staat. Doel is om:
 - 6.1 draagvlak voor en kennis over de opgaven te creëren. Omdat een groot deel van de uitvoering door derden wordt gedaan is draagvlak van belang.
 - 6.2 op basis van het kennisniveau wordt helder waar we op moeten voortbouwen (als er veel kennis en draagvlak is voor de aanpak van een opgave kan snel worden overgegaan naar uitvoering, daar waar geen kennis en draagvlak is voor de aanpak van een opgave moet eerst worden geïnvesteerd in bewustwording)
- 7 De doelen zijn (voor de uitvoerders) uitvoerbaar en zorgen ervoor dat opgaven maximaal worden beïnvloed (bijvoorbeeld het doel: het ontwikkelen van 10 ha nieuw bedrijfsterrein, terwijl blijkt dat een groot deel van de huidige bedrijventerreinen oneigenlijk worden gebruikt en juist een doelstelling op handhaving ligt). Doel is om:
 - 7.1 de uitvoering van de doelen ligt grotendeels bij derden. Om het effect van de doelen op de opgaven te vergroten moeten deze aansluiten op de 'werkelijkheid van de uitvoerders'. De directe stakeholders moeten hierbij betrokken worden;
 - 7.2 als inwoners weten waarom iets gebeurd bieden ze al snel veel minder weerstand. (verenigingen moeten een maatschappelijke bijdragen leveren om zo de zorgkosten laag te houden en daarmee te voorkomen dat we op die zelfde vereniging moeten bezuinigen).
- 8 De rol van de gemeente op de verschillende opgaven moet voor inwoners en organisaties helder zijn. Om dit te bereiken moeten we de rolbeschrijving toetsen aan de verwachtingen van (lokale) inwoners en organisaties. Doel is om:
 - 8.1 door de rolbeschrijving van de gemeente te toetsen bij inwoners en organisaties kunnen we bepalen of de gemeente het juiste 'gat vult' om te komen tot een efficiënte en effectieve uitvoering van de opgaven. Daar waar het eigenaarschap ligt bij inwoners en organisatie is de draagvlak voor uitvoering het grootst. De gemeente probeert binnen de wettelijke kaders zo veel mogelijk ruimte te geven (lees: los te laten) voor eigenaarschap;
 - 8.2 secundair doel van de rolbeschrijving is de verwachtingen over 'wie is waarvan' helder te krijgen en om inwoners en organisaties bewust te maken van de 'waarde' die ze zelf kunnen toevoegen.
- 9 Inwoners en organisaties denken mee in de compleetheid van de opgaven en doelen. Doel is om:

- 9.1 alle opgaven waar de gemeenschap voor staat zijn in beeld dus ook eventuele opgaven die naast de opgaven die politiek of de wet voorschrijven/ prioriteit aan geven.
- 10 We behandelen de rol van de gemeente als iets dynamisch en passen deze aan n.a.v. de vraag 'capaciteit buiten het gemeentehuis' (wat inwoners en organisaties zelf willen en kunnen)
- 10.1 in de uitvoering kan de gemeente steeds een andere rol pakken. Deze rol heeft als doel om zo effectief mogelijk tot uitvoering te komen waarbij wordt aangesloten bij de inzet van de lokale inwoners en organisaties.
- 11 De uitvoering is altijd op basis van een integraal plan waarin de verbinding is gelegd met relevante opgaven, doelen en ontwikkelingen. Doel is om:
- 11.1 een effectieve en efficiënte uitvoering te realiseren. Hierdoor hoeven we maar een keer de straat in met drie vragen in plaats van drie keer de straat in met een vraag (intern);
- 11.2 de uitvoering sluit aan bij de visie en sturingsfilosofie van de gemeente (intern).